

**GOSPITAL TA'LIMDA BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA
TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI FANINI O'QITISHNING
SAMARALI USULLARI**

Bekmurodova Nilufar Po'latovna

*Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi huzuridagi "Mehrli maktab"
davlat ta'lim muassasasi*

*Umumiy o'rta ta'limni tashkil etish bo'yicha pedagog xodim
(boshlang'ich sinf o'qituvchisi)*

Annotatsiya. Maqolada gospital sharoitida tahsil olayotgan boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili va o'qish ko'nikmalarini o'rgatish samaradorligini oshirishga qaratilgan yondashuv va usullar o'rganib tahlil qilishga qaratilgan. Uzoq muddatli davolanayotgan bolalar uchun ta'lim jarayonini moslashtirish xususiyatlariga, shuningdek, o'rganish motivatsiyasini saqlab qolish va savodxonlik darajasini oshirishga yordam beradigan usullarga e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar. Mexrli maktab, gospital ta'limi, boshlang'ich maktab, savodxonlik, ona tili, o'qitish usullari, o'qish motivatsiyasi.

Аннотация. Статья посвящена изучению и анализу подходов и методов, направленных на повышение эффективности обучения родному языку и навыкам чтения учащихся начальных классов, обучающихся в больничных условиях. Акцент сделан на особенностях адаптации образовательного процесса для детей, находящихся на длительном лечении, а также на методах, способствующих поддержанию мотивации к обучению и повышению грамотности.

Ключевые слова. Школа милосердия, больничное образование, начальная школа, грамотность, родной язык, методика обучения, мотивация к учебе.

Annotation. The article is devoted to the study and analysis of approaches and methods aimed at increasing the effectiveness of teaching the native language

and reading skills of primary school students studying in hospital settings. The emphasis is on the features of adapting the educational process for children undergoing long-term treatment, as well as on methods that help maintain motivation to learn and improve literacy.

Key words. *Mercy School, hospital education, primary school, literacy, native language, teaching methods, motivation to study.*

KIRISH

Bolalarni gospital ta'limi sharoitida - bu shifoxonalarda yoki tibbiyot muassasalarida uzoq muddatli davolanayotgan bolalar uchun ta'lim jarayonining mavjudligi va uzluksizligini ta'minlashga qaratilgan pedagogik faoliyatning alohida sohasi. Bunday sharoitda o'quv dasturlari va o'qitish usullarini moslashtirish masalalari birinchi o'ringa chiqadi, bu esa o'quvchilarning jismoniy va psixologik holatiga bog'liq bo'lgan o'ziga xos ehtiyojlarini hisobga olish imkonini beradi.

O'zbekiston Respublikasidagi "Mehrli maktabi") 2002 yilda tashkil etilgan. Ushbu ta'lim muassasalari yetim va ota-ona qaramog'isiz qolgan bolalarga ta'lim, tarbiya va ijtimoiy moslashish uchun sharoit yaratish maqsadida tashkil etilgan.

O'zbekiston Hukumatining 2022-yil 5-maydagi qaroriga asosan Respublika ixtisoslashtirilgan gematologiya ilmiy-amaliy tibbiyot markazi qoshida Bolalar gematologiya, onkologiya va tibbiyot markazlarida uzoq muddatli davolanayotgan bolalarning uzluksiz ta'lim olishini ta'minlash maqsadida markaz tashkil etildi. Klinik immunologiya.

Gospital sharoitida o'qitishning asosiy maqsadlaridan biri kichik yoshdagi maktab o'quvchilarining ona tili va o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishdir. Aynan shu ko'nikmalar keyingi ta'lim va muvaffaqiyatli ijtimoiylashuv uchun asosdir. Shuni ta'kidlash kerakki, shifoxona sharoitida o'qitish nafaqat bolalarning o'quv faoliyatini qo'llab-quvvatlashi, balki ularning hissiy farovonligini yaxshilash, o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytirish va o'quv jarayonini ijobiy idrok etishni saqlashga yordam berishi kerak [1].

ASOSIY QISM

Gospital ta'limida o'qitish ta'lim jarayoniga ta'sir qiluvchi bir qator o'ziga xos omillarni hisobga olishni talab qiladi. Bu xususiyatlar o'quvchilarning jismoniy holati bilan ham, gospital sharoitlari bilan bog'liq cheklovlar bilan ham bog'liq. Muhim jihat - bu nafaqat ta'lim jarayoniga, balki bolalarning psixologik tiklanishiga yordam beradigan qulay va qulay muhit yaratishdir.

O'quvchilarning jismoniy holati va individual ehtiyojlari

Gospitalda davolanayotgan bolalar ko'pincha an'anaviy ta'lim muassasalarida qatnashish imkoniyatlari cheklangan. Ular jismoniy charchoq, og'riq yoki noqulaylikni boshdan kechirishlari mumkin, bu ularning diqqatni jamlash va faoliyatda faol ishtirok etish qobiliyatini pasaytiradi. Shu munosabat bilan ta'lim jarayoni moslashuvchan, individual va har bir bolaning sog'lig'iga mos kelishi kerak. Misol uchun, uzoq darslar tez-tez tanaffuslar va mashg'ulotlar o'zgarishi bilan qisqa, ammo intensiv darslar bilan almashtirilishi mumkin.

Ta'lim dasturlari va o'qitish usullarining moslashuvchanligi

Gospital ta'lim muassasalarida o'quv rejasi ko'pincha moslashtiriladi. An'anaviy o'quv materiallari jismoniy va hissiy nuqsonlari bo'lgan bolalar uchun tushunish qiyin bo'lishi mumkin, shuning uchun tegishli o'qitish usullari va vositalarini tanlashga katta e'tibor beriladi. Interfaol texnologiyalardan, multimedia materiallaridan, shuningdek, o'quv ishlarining sodda va qulayroq shakllaridan, masalan, o'yin texnikasi yoki ijodiy topshiriqlardan foydalanish materialni o'zlashtirishni osonlashtiradi.

O'quvchilarga psixologik yordam

Uzoq muddatli davolanayotgan bolalarning psixologik holati alohida e'tibor talab qiladi. Ko'p hollarda o'quvchilar tashvish, stress, depressiya yoki yolg'izlikni boshdan kechirishlari mumkin, bu ularning motivatsiyasi va o'rganish qobiliyatiga salbiy ta'sir qiladi. Bunday sharoitlarda ijobiy va qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratish, shuningdek, bolalarga hissiy qiyinchiliklarni engishga va stressli vaziyatlarni engishga yordam beradigan psixologlar va

o'qituvchilar bilan muntazam hamkorlik qilish muhim rol o'ynaydi. Bu o'ziga bo'lgan ishonchni tiklashga yordam beradi va o'rganish istagini rag'batlantiradi.

Cheklangan sharoitlarda o'qitishni tashkil etish

Gospital sharoitida o'quv jarayoni cheklangan joy va resurslar mavjudligini hisobga olgan holda tashkil etilishi kerak. Ko'pincha mashg'ulotlar palatalarda yoki maxsus o'quv xonalarida o'tkaziladi, bu o'qituvchilardan cheklangan resurslar bilan ishlashni talab qiladi. Bolalar ko'pincha yotoqda ko'p vaqt sarflashga majbur bo'lganligi sababli, o'qitish usullari murakkab asbob-uskunalar yoki harakatni talab qilmasdan mobil bo'lishi kerak. Masalan, o'quv dasturlariga kirish imkoniga ega planshetlar yoki noutbuklardan foydalanish bolaga istalgan vaqtda xonadan chiqmasdan o'rganish imkonini beradigan samarali vosita bo'lishi mumkin.

O'rganishga qiziqish va motivatsiyani saqlab qolish

Asosiy vazifalardan biri - o'quvchilarning o'quv faoliyatiga bo'lgan motivatsiyasini saqlab qolishdir. Davolanayotgan bolalar tengdoshlaridan ajratilganligi va cheklangan muloqot tufayli demotivatsiyaga tushishi mumkin. O'rganishga bo'lgan qiziqishni saqlab qolish uchun o'quv jarayonini qiziqarli va qiziqarli qiladigan usullardan foydalanish muhimdir. O'yin elementlarini, ijodiy vazifalarni va darslardagi muvaffaqiyat uchun mukofotlarni o'z ichiga olgan holda, cheklovlarga qaramay, bolalar o'zlarini muvaffaqiyatli va qobiliyatli his qilishlariga yordam beradi.

Gospital sharoitida ona tilini o'rgatishning o'ziga xos qiyinchiliklari bor, chunki o'quvchilar ko'pincha cheklangan jismoniy makonda bo'lib, o'quv materialini idrok etishlariga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan hissiy stressni boshdan kechiradilar. Shuning uchun bunday sharoitda nafaqat til ko'nikmalarini rivojlantirishga, balki bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda o'rganishga qiziqishni saqlab qolishga yordam beradigan usullardan foydalanish muhimdir. Shifoxona maktablarida [samarali qo'llanilishi mumkin bo'lgan ona tilini o'qitishning asosiy usullarini ko'rib chiqamiz 1,2].

O'yin usuli

O'yin usuli boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarni o'qitishda, ayniqsa gospitalda o'qitishda eng samarali usullardan biridir. O'yinlar o'quv jarayonini yanada qulay va qiziqarli qilishga yordam beradi, bolalarda hissiy stress va charchoqni kamaytiradi. Misol uchun, siz turli xil til o'yinlaridan foydalanishingiz mumkin, masalan, boshqotirmalar, krossvordlar echish, harflar yoki rasmlardan so'zlar yasash, bunda bolalar navbatma-navbat narsalar yoki harakatlarni tasvirlashlari kerak.

Bu usul nafaqat ona tilini bilish darajasini oshirishga yordam beradi, balki tasavvur, e'tibor, xotira va mantiqni rivojlantiradi, bu ayniqsa cheklangan faoliyat sharoitida bolalar uchun muhimdir.

Vizualizatsiya usuli

Vizual materiallar bolalarning bilim olishida asosiy rol o'ynaydi, ayniqsa, o'quvchilarning jismoniy va hissiy holati turlicha bo'lishi mumkin bo'lgan shifoxona ta'lim muassasalarida. Rasmlar, illyustratsiyalar, diagrammalar va kartalardan foydalanish tilni yanada jonli va vizual idrok etishga yordam beradi. Bunday materiallar yangi so'zlar, iboralar va grammatik tuzilmalarni mustahkamlashga yordam beradi, shuningdek, siz o'qigan va eshitgan narsalarni tushunishni yaxshilaydi.

Vizual materiallardan imlo, grammatikani mashq qilish, oddiy o'qish va yozish mashqlarini yaratish, darslaringizga rang-baranglik va qiziqarlilik kiritish uchun foydalanish mumkin.

Progressiv o'qish usuli

Progressiv o'qish usuli o'quvchining tayyorgarlik darajasiga qarab matnning murakkabligini bosqichma-bosqich oshirishdan iborat. Birinchidan, oddiy va qisqa matnlar qo'llaniladi, so'ngra asta-sekin murakkabroq bo'lganlarga o'ting, lekin ayni paytda materialning qiziqishi va mavjudligini saqlab qoladi. Gospitalda o'qitish sharoitida bu usul o'quvchilarni ortiqcha yuklamaslikka yordam beradi va ularga ma'lumotni kichik qismlarda o'zlashtirish imkoniyatini beradi, bu esa aqliy va hissiy stressni kamaytiradi.

Ovoz chiqarib o'qish ham bu usulning muhim qismidir, chunki u ko'nikmalarni rivojlantiradi

Matn bilan ishlash usuli

Bu usul matnlar bilan ishlashning turli turlarini o'z ichiga oladi: tahlil qilish, qayta hikoya qilish, o'qilganlar asosida savol-javoblar tuzish, mazmuni muhokama qilish. Gospital sinflarida kichik maktab o'quvchilari uchun matnni tahlil qilishda bolaning o'zini ishonchli his qilishiga imkon beradigan muhitni yaratish muhimdir. Tushunish uchun savollardan foydalanish bolalarga matnni yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Misol uchun, qisqa hikoya yoki she'rni o'qiganingizdan so'ng, siz bolalardan qisqacha hikoya yozishni so'rashingiz, mazmuni bo'yicha savollarga javob berishingiz va keyin o'qish paytida qanday his-tuyg'ular va fikrlar paydo bo'lganligini muhokama qilishingiz mumkin. Bu lingvistik moslashuvchanlikni va ijodkorlikni rivojlantiradi [2].

Interaktiv texnologiyalar

Gospital ta'limi sharoitida interfaol texnologiyalardan foydalanish tobora dolzarb bo'lib bormoqda. Zamonaviy ta'lim platformalari, ilovalar va elektron kitoblar tufayli bolalar istalgan vaqtda mavjud vositalar yordamida o'rganishlari mumkin. Bunday texnologiyalar grammatika, lug'at va o'qish bo'yicha har bir bolaning darajasiga mos keladigan turli xil mashqlarni yaratishga imkon beradi. Shuni ham ta'kidlash kerakki, kompyuter va planshetlardan foydalanish bolalarning o'qishga bo'lgan qiziqishini saqlab qolishga yordam beradi, uni yanada dinamik va rang-barang qiladi.

Interfaol darslar nafaqat mashqlarni, balki virtual loyihalarni yaratishni, ijodkorlikni rivojlantirish va tilni chuqurroq tushunishni rag'batlantiradigan onlayn o'yinlar va viktorinalarda ishtirok etishni ham o'z ichiga olishi mumkin.

Muloqot va dialog usuli

Muloqot va dialog usuli ham shifoxona sharoitida ona tilini o'rgatishning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Bolalar uchun tilni nafaqat quloq orqali idrok etish, balki nutq amaliyotida faol foydalanish ham muhimdir. Gospitalda o'qitish

sharoitida, bolalarning jismoniy faoliyati cheklangan bo'lsa, o'qituvchi bilan ham, bolalar o'rtasida ham muloqot qilish uchun sharoit yaratish muhimdir. Bunga dialoglar, rolli o'yinlar, hikoyalar va til ko'nikmalarini rivojlantirish, til tuzilishini tushunish va uni amaliy qo'llashni yaxshilashga yordam beradigan boshqa muloqot shakllari orqali erishish mumkin.

Boshlang'ich maktab o'quvchilarida o'qish savodxonligini rivojlantirish

O'qishni o'rgatish va savodxonlikni rivojlantirish nafaqat asosiy ko'nikmalarni, balki o'quvchilarning psixo-emotsional holatini ham hisobga oladigan kompleks yondashuvni talab qiladi. Buning uchun quyidagi usullar tavsiya etiladi:

- Progressiv o'qish usuli. Qisqa matnlarni ularning hajmi va murakkabligini bosqichma-bosqich oshirib, tizimli o'qish savodxonlik va ma'lumotni o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi.
- Matn bilan ishlash. Matnni o'qib bo'lgach, uni tahlil qilish va muhokama qilish o'qishni tushunishni rivojlantirish va muhim tafsilotlarni ajratib ko'rsatishga o'rgatish imkonini beradi.
- Motivatsion vaziyatlarni yaratish. Bolalarning qiziqishini uyg'otadigan hikoyalardan foydalanish axborotni idrok etish darajasini oshirishga yordam beradi.

Gospital sharoitida o'qitishning muhim jihatlaridan biri bu bolalarning psixologik farovonligini qo'llab-quvvatlashdir. Buning uchun salomatlik cheklovlariga qaramay, o'ziga ishonchni mustahkamlash va o'rganishga qiziqishni saqlab qolishga qaratilgan yondashuvlardan foydalanish kerak. O'qituvchilar o'quvchilarning hissiy holatini hisobga olishlari va ularning hozirgi ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda o'qitish usullarini tezda moslashtirishlari kerak [3].

XULOSA

Gospital ta'lim muassasalarida boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili va o'qish savodxonligini o'rgatishning samarali usullari orasida o'yin texnologiyalari, vizualizatsiya va interfaol resurslardan foydalanish hamda

o'quvchilar motivatsiyasi va chidamliligini saqlash kiradi. Bu uzoq muddatli davolanayotgan bolalarning umrbod ta'lim olishi va shaxsiy rivojlanishi uchun qulay shart-sharoitlarni yaratishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdukarimova , M. I. Gospital ta'limining xususiyatlari va ularni amalga oshirish yo'llari. // Pedagogika axborotnomasi, 2021 yil.
2. Ivanov, P. A. Boshlang'ich maktabda o'qishni o'rgatish texnologiyalari. - M.: Pedagogika nashriyoti, 2020.
3. Nikiforova, L. V. O'quv jarayonida o'quvchilarni psixologik qo'llab-quvvatlash. - Sankt-Peterburg: "Psixologiya" nashriyoti, 2019 yil.
4. Vlasova, N. A. Gospital sharoitida ona tilini o'qitish usullari. - Qozon: Qozon universiteti nashriyoti, 2020.